

ӘОЖ 612;591.1.57.034

Торманов Н.Т., Абылайханова Н.Т., Амирханова М.

**«БИОЛОГИЯ. АДАМ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫ» (8-СЫНЫП) ПӘНІН ОҚЫТУДА
ЖЕКЕ ТҰЛҒАҒА БАҒЫТТАЛҒАН ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ**
(әл-Фараби атындағы ҚазҰУ биология факультеті, Алматы қ., Қазақстан)

«Биология. Адам және оның денсаулығы» (8-сынып) пәнін оқытуда аталған технологияны пайдаланудың мүмкіндіктері анықталып, тиісті жолдары мен тиімділігін көрсететін эксперимент жұмыстарының мазмұны беріледі.

Қазіргі таңдағы мектептердің негізгі мақсаты – әрбір оқушының өзінің бейіміне қарай білімінің қажеттіліктерін, қызығушылықтары мен мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін оқыту жүйесін құру болып саналады. Осы мақсатқа жету үшін, оқу процесіндегі оқытушы мен оқушының қарым-қатынасын түбегейлі түрде өзгерту керек. Бұл мақсатқа жету үшін оқу процесінде мұғалім мен оқушының ара-қатынасын түбегейлі өзгерту керек.

Қазіргі кездегі жалпы мектептердегі оқу процестері түсіндіру көрнекілік сипатын сақтап отыр. Бұл оқушының өз қызығушылықтары, қабілеттіліктерінің дамуы мен оқытудың дәстүрлі жүйесінің арасындағы кертартпалықты күшейте түсуде [1, 2].

Жаңа педагогикалық технологияны пайдалануды көптеген педагогтар мен психологтар оқу процесінде баланың өз бетінше ақыл-ойының дамытуы деп қарастырады. Баланың білімді саналы түрде қабылдауына мүмкіндік беретін жол деп түсінеді. Міне, мұндай жағдайда оқушы алға қойған жалпы мақсатқа жетуде белсенділік танытатын, топпен ынтымақтастықта қызмет ету арқылы белсенді түрде оқу процесіне араласатын, онда бір-бірін тексеру, талдау арқылы білім-білікті игеруге деген ішкі қажеттілік сезімі-түрткі пайда болады.

Сондықтан да мектеп ұжымының алдына оқушыға оның ақыл-ойын, қабілеттіліктерін, оқу-танымдық әрекетте өзін-өзі басқаруын жүзеге асыратын индивидуалды оқыту технологиясын іздеу мәселесі туындайды [3].

Түсіндіру-көрнекілік әдістері бар дәстүрлі жүйеде, мұғалім тек оқушыларға сабақты түсіндіреді және сұрайды, бақылап, бағалайды. Ал, оқушылар тек бір ғана бағытта ғана жұмыс жасайды. Мұндай бірыңғайлық, оқушыларды жалықтырып жібереді. Ал, ең бастысы – оқушыларда өзіндік жұмыс дағдыларының қалыптасып дамуына мүмкіндік бермейді. Оқушылардың ой өрісінің және басқа да психикалық процестерінің дамуына мұғалім ерекше назар аударуы тиіс. Соның бірі, оқыту уақытының аз және шектеулілігі, бұл ең басты себеп болып табылады. Ал, осы аз уақыт ішінде мұғалімнің оқушыға беретін білімі өте көп. Нәтижесінде, мұғалімнің алдында шектеулі уақыт ішінде балаларды шаршатпай, тек білім ғана беріп қоймай, олардың психикалық функцияларының қалыптасуына да көңіл бөлу мәселесі туындайды [4].

Оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруда оқушыны жеке тұлға ретінде қабылдау, яғни оқушыны өз іс-әрекетін қалыптастыруға бағыттау, білім беруде және оқытуда оның дамуы қажет. Осы бағытта оқушыларға берілетін жеке тапсырмалардың үйренушілік, алгоритмдік, эвристикалық, шығармашылық тұрғыдан зерттеу жұмысын жүргізуге баулу. Бұл оқушыға «кішкентай» жаңалық ашқанмен бірдей болады [5].

Түрлі әдістеме мен тәсілдерді пайдалану арқылы қабілеті әртүрлі балалардың ортасынан қабілеті жоғары баланы іздеп, онымен жұмыс жасау, оны жан-жақты тануды ойлап, оқушылардың шығармашылық деңгейін бақылап отыру-кез келген мұғалімнің негізгі міндеті [6, 7].

Жоғарыда көрсетілген жеңіске жетуге бағыттайтын оқу жағдайын қамтамасыз ету жолын әр мұғалім біліп, пайдалана алса ғана нәтижеге жетуге болады.

Зерттеу объектілері

8 сыныптың «Адам және оның денсаулығы» курсы бағдарламасы бойынша ас қорытудың физиологиялық негіздерін оқушылар «Ас қорыту жүйесі» тарауында қарастырады. Осы тарауды оқытуға жеке тұлғаға бағытталған технология негізін пайдалана отырып жүргізуге болатын 7 сабақ бөлінген.

Тәжірибе жұмысы Алматы қаласының М.Базарбаев атындағы №138 мектеп гимназиясының 8 сынып оқушыларының 84 оқушыға анкета таратылып, сұрақнама жүргізілді, сонымен қоса 2010-2011 оқу жылының үлгерімін бақылады.

Зерттеу нәтижелері

Мектеп оқушыларының жеке тұлғаға бағытталған технология негізінде оқытудың мүмкіндігінің жоғары екендігін ескере отырып, бұл сынып оқушыларымен денсаулық төлқұжатын жасау әдістемесін енгізуге талапандық.

Тәжірибеге алынған сыныпта өтілген сабақтардың жалпы саны – 7.

Бақылау сыныбы – бұл сыныпта да өткізілген сабақтардың жалпы саны – 7. Жүргізілген сабақтардың жалпы саны – 14.

Мектеп оқушыларының жеке тұлғаға бағытталған технология негізінде оқытудың мүмкіндігінің жоғары екендігін ескере отырып, бұл сынып оқушыларымен денсаулық төлқұжатын жасау әдістемесін енгізуге талапандық. Берілген тарау бойынша оқу материалын зерттеп, кілтті сөздерді жіктейміз, олардың өзара байланысын және өзара бағыныштылығын анықтаймыз. Тақырыптың жақсы меңгерілуі үшін тірек-схемалар,

тесттік тапсырмалар және сұрақтардың жүйесін құрастырамыз. Әрбір оқушы үшін деңгейлік тапсырмалар дайындаймыз.

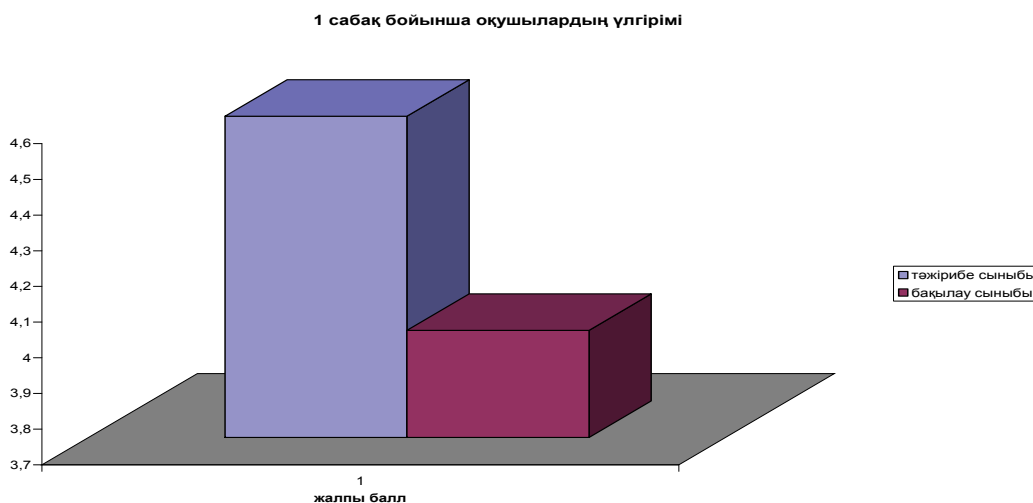
Тәжірибелік және бақылау сыныптарының үлгерім деңгейінің нәтижелері мына формула бойынша есептелді:

$$\frac{\text{Баға суммасы} \times \text{оқушылар саны} + \text{баға суммасы} \times \text{оқушылар саны}}{\text{Оқушылардың жалпы саны}}$$

Осы формула арқылы біз сабақтың орташа балын анықтаймыз.

Кесте 1 – №1 сабақ бойынша алынған нәтижелер

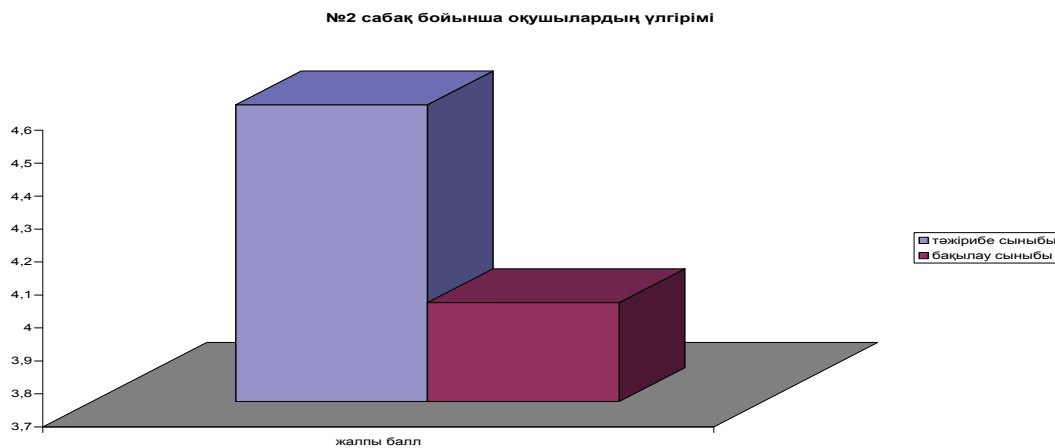
Сыныптар	«5»	«4»	«3»	«2»	Орташа балл
8 тәжірибелік сыныбы	15	5	5	0	4,8
8 бақылау сыныбы	10	9	7	0	4,2

Сурет 1 - Тәжірибе және бақылау сыныптарының жалпы үлгерімі

Кесте 2 – №2 сабақ бойынша алынған нәтижелер

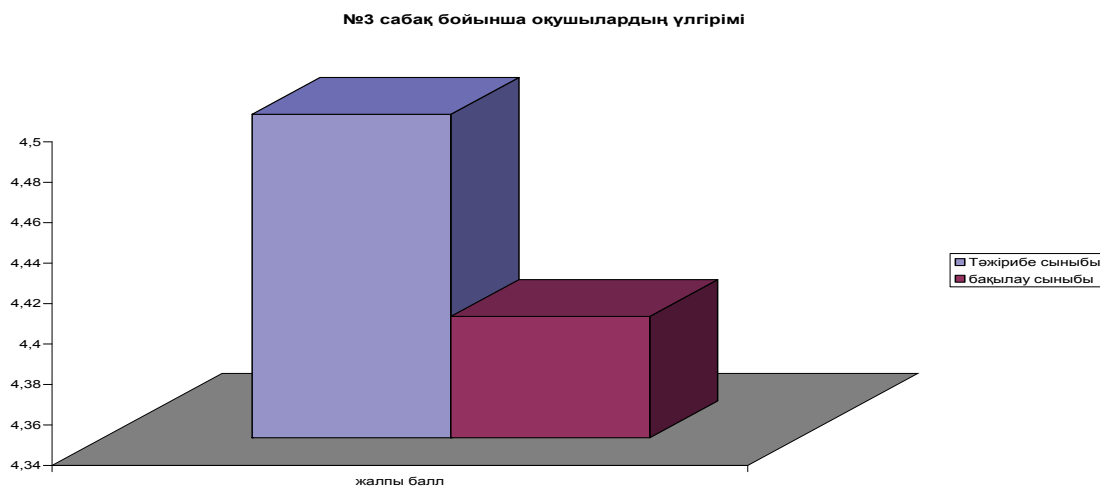
Сыныптар	«5»	«4»	«3»	«2»	Орташа балл
8 тәжірибелік сыныбы	12	8	5	0	4,6
8 бақылау сыныбы	8	10	7	1	4,0

Сурет 2 - Тәжірибе және бақылау сыныптарының жалпы үлгерімі

Кесте 3 – №3 сабақ бойынша алынған нәтижелер

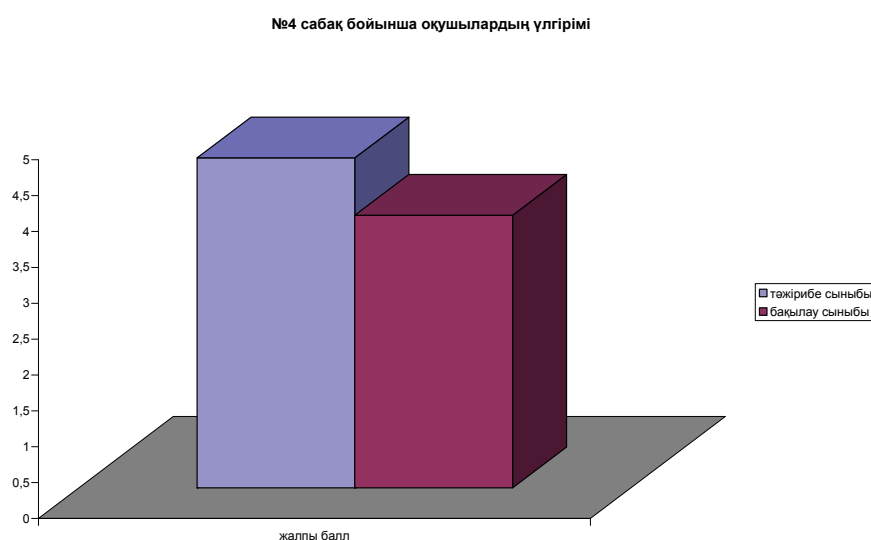
Сыныптар	«5»	«4»	«3»	«2»	Орташа балл
8тәжірибелік сыныбы	11	8	3	0	4,5
8 бақылау сыныбы	10	7	3	0	4,4

Сурет 3 - Тәжірибе және бақылау сыныптарының жалпы үлгерімі

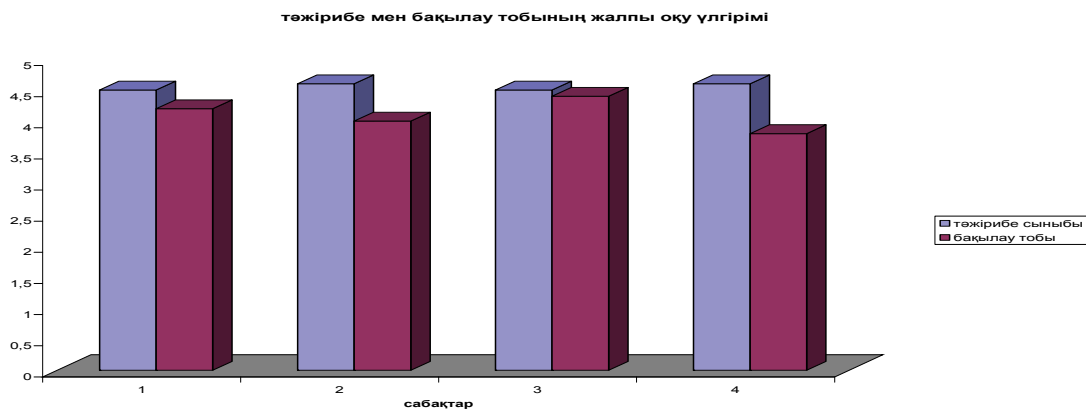
Кесте 4 – №4 сабақ бойынша алынған нәтижелер

Сыныптар	«5»	«4»	«3»	«2»	Орташа балл
8тәжірибелік сыныбы	10	12	0	0	4,6
8 бақылау сыныбы	8	10	2	0	3,8

Сурет 4 - Тәжірибе және бақылау сыныптарының жалпы үлгерімі

Жұмыс қорытындысы бойынша оқушылардың оқу үлгерімінің жалпы нәтижесі анықталды. Төмендегі 5-суретте тәжірибелік және бақылау сынып оқушыларының оқу үлгерімінің жалпы нәтижесі көрсетілген.

Сурет 5 - Тәжірибе және бақылау сыныптарының жалпы үлгерімі

Сонымен, теориялық материалдарды талдап, мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетіне бақылау жүргізіп және 8-сыныптарда педагогикалық тәжірибе жұмысын жүргізе келе биологияны оқытудағы жеке тұлғаға бағытталған, оқу-тәрбие процесіндегі эффективтілікті арттырушы жол болып табылатындығына көз жеткіздік.

Әдебиеттер

1 Хмель Н.Д. *Теория и технология реализации целостного педагогического процесса: учебное пособие в помощь преподавателям, аспирантам, магистрантам, студентам-2-е изд.; перераб. и доп.* - Алматы: КазНПУ им. Абая, 2008.

2 Қисымова Ә.Қ., Нұрланов Е.Б. *Оқыту технологиялары. I бөлім. Оқу-әдістемелік құрал.* - Алматы, 2007.

3 Қисымова Ә.Қ., Увалиева Т.Ж. *Оқыту технологиялары. II бөлім. Оқу-әдістемелік құрал.* - Алматы, 2007.

4 12 жылдық оқыту мәселелері «Қазақстан Республикасында жалаы орта білім беру жүйесін дамытудың негізгі бағыттары» (ҚР Білім және ғылым министрімен диалог) / Құрастырушы-авторлар Жексенбаева Ү.Б., Самуратова Ж.Б., Игенбаева Б.Қ. - Алматы: «Мастер-Принт» полиграфиялық орталығы, 2006.

5 Биология. 8 сынып. *Адам денсаулығы: Жалпы білім беретін мектептерге арналған оқулық* / Н.И. Сонин, М.Р. Сапин, Ә. Қисымқызы. - Алматы: Дрофа-Кітап, 2004. - 216 бет.

6 Биология. *Адам және оның денсаулығы. 8-сынып: Хрестоматия* / А.Қ. Қисымова. - Алматы: «Таймас» баспа үйі ЖШС, 2008. - 170 бет.

7 Сонин Н.И., Қисымова Ә.Қ., Елизекова Н.А. *«Биология. Адам. 8-сынып» мұғалімінің жұмыс дәптері.* - Алматы: Дрофа-Кітап, 2006. - 160 бет.

Резюме

Даны содержание и технология обучения, возможные пути и рациональное проведение экспериментальных работ по предмету «Биология. Человек и его здоровье» (8 класс).

Summary

The maintenance and technology of training, possible ways and rational carrying out of experimental works in a subject «Biology are given. The person and its health» (8 class).

Торманов Н., Болатбек З.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘЛІМ ТӘРБИЕ ТУРАЛЫ А. ҚҰНАНБАЙ ҰЛЫНЫҢ ДАНАЛЫҚ ОЙЛАРЫ

(әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ., Қазақстан)

Жастарға экологиялық тәрбие беруде ұлы ғұлама ғалымдардың ақыл өсиеттері осы күнге дейін өзінің өзектілігін жойған жоқ. Әсіресе А. Құнанбай ұлы, М. Әуезов, А. Байтұрсынов т.б ақын жазушылардың шығармаларында тайға таңба басқандай көрсетілген. Сонымен қатар жастарға, мектеп оқушыларына экологиялық білім, тәрбие беруде ұлыттық дәстүрді пайдалана отырып, оқу үрдісіне қолданатын болса, оның теориялық және практикалық нәтижесі сапалы болар деп санаймыз.

Қазақтар - тумасынан табиғатты сүйіп өскен, қоршаған ортаға үлкен ілтипатпен қараған халық. Халқымыз да әлемдегі өркениетті халықтар сияқты бойындағы асыл, құнды қасиеттерді талай ғасыр ұрпағының